

DARVAI TIBOR

Reflexiók a 2024-es Országos Neveléstudományi Konferencia után

<https://doi.org/10.71157/upsz.2025.03-04.14>

Immár 24. alkalommal került megrendezésre a hazai neveléstudományi közösség legnagyobb reprezentatív szakmai-tudományos eseménye, az Országos Neveléstudományi Konferencia, melyet 2024-ben az MTA Pedagógiai Bizottság felkérésére a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézete szervezett meg. Az ONK lassan negyedszázados jelenléte szervezetszociológiai szempontból azt jelzi, hogy a konferencia teljességgel integrálódott a hazai neveléstudomány szövetébe, továbbá azt is, hogy évenkénti megszervezése és megtartása nélkül elképzelhetetlen lenne a hazai neveléstudományi mező.

A három nap eredménye: 30 szimpózium, 39 tematikus szekció, 5 poszter-szekció és 12 szakmai program (például az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság ülései). Ezekből az adatokból egy nagyon dinamikus, sokrétű konferencia képe rajzolódik ki előttünk. És ez a lendületet valóságos volt, nem csak a programfüzet és az absztraktkötet sugallja.

A 30 szimpózium a szélesebb értelemben vett neveléstudomány egészét fedette, hiszen ívük a történelemtanítás metodológiájától az árnyékkutatás jelenségvilágán keresztül a nevelésszociológia témáigág húzódott.

Ha az ugyancsak sokszínű 39 tematikus szekció előadásainak témáit és az egyes témák gyakoriságát vizsgáljuk, akkor látható,

hogy legalább három vagy annál több tematikus előadás került megszervezésre az alábbi témákban: *IKT az oktatásban és Pedagóguskutatás* (három-három tematikus előadással); *Gyógyypedagógia és Felsőoktatás-kutatás* (négy-négy), és összesen hat tematikus előadás került megrendezésre a *Neveléstörténet* témakörében. Felmerülhet a kérdés, hogy *a tematikus előadások számának gyakorisága jól reprezentálja-e a neveléstudomány egy-egy területének helyzetét, erőteljességét*. Másképpen fogalmazva: a neveléstörténet a hat tematikus előadásával, vagy a gyógyypedagógia a maga négy tematikus előadásával a neveléstudomány „legdinamikusabb” területei közé tartozik-e immár?

A gyógyypedagógia tudományát nézve azt mondhatjuk, hogy viszonya a neveléstudománnyal töredezett. A gyógyypedagógia önmagát interdiszciplináris-multidiszciplináris önálló tudományként értelmezi. E logika szerint a gyógyypedagógia sok más tudomány mellett a neveléstudománnyal is érintkezik (és pl. a pszichológiával, a szociológiával, az orvostudománnyal, az antropológiával stb.). A neveléstudomány felőli érvelés szerint a gyógyypedagógia a neveléstudomány része. Hiszen míg a neveléstudomány több önálló doktori iskolával is rendelkezik, addig a gyógyypedagógia tudományáról ez nem mondható el, legalábbis egyelőre. Továbbá a neveléstudományi doktori iskolákon belül a gyógyypedagógia

programként van jelen. Mindezekről függetlenül, vagy mindezek mellett a gyógypedagógiai kutatások hagyományosan és történetileg is releváns módon megjelentek az ONK-k történetében. De talán tudományrendszertani szempontból azt lehet mondani, hogy a gyógypedagógia nem olyan klasszikus tematikus egység a neveléstudományon belül, mint a didaktika vagy a neveléstudomány.

A neveléstörténet esetében rendszerelméleti problémák nem állnak fent, hiszen a neveléstörténet-oktatástörténet képviselői mindig is a neveléstudományon belül értelmezték magukat (és tegyük hozzá, hogy így tesznek a történettudomány képviselői is). Jó lenne azt mondani, hogy a lassan negyed évszázados töretlen és markáns neveléstörténeti részvétel az ONK-kon jól reprezentálja a neveléstörténet helyzetét a neveléstudományon belül, azonban ez valószínűleg nem így van. E problematika objektív, tárgyilagos elemzésének érdekében érdemes megtekinteni a hazai neveléstudományi-pedagógiai tanszékek felépítését, vagy azok tanterveit. Ezek szerint ugyanis a neveléstörténet nem a legrelevánsabb tematikus egység a neveléstudományon belül – például a tantervekben alig jelennek meg a neveléstörténeti kurzusok, tanszékekről nem is beszélve. Mindezek alapján azt mondhatjuk, hogy a neveléstörténeti szakma önmagát felülreprezentáló módon jelenik meg a hazai neveléstudomány legrangosabb eseményén. E közösségen belül egyes magyarázatok szerint kialakult az a habitus, amely mintegy „előírja” azt, hogy az adott évben meg szervezett ONK-n részt kell venni, hiszen a képviselők önmaguk is ebben a szakmai-tudományos közegben szocializálódtak. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy az ONK

alapítói között találhatunk neveléstörténet-szeket is. A másik lehetséges magyarázat abból indul ki, hogy a neveléstörténet képviselői érzékelik, hogy bár nem ez a terület a legdinamikusabb mező a neveléstudományon belül, ettől függetlenül, vagy épp ennek ellenére szükséges megmutatni a releváns kutatási eredményeket.

A korábban említett tudományos sokszínűsége vezethető vissza az ONK-kat érintő legfőbb kritikák. Az egyik szerint az ONK három napja alatt túlságosan sok a párhuzamos szekció – legyen az szimpózium vagy tematikus előadás –, és emiatt a jelenlévő oktatók-kutatók nem tudnak részt venni egy-egy ígéretesnek ígérkező előadáson. A másik kritika, mely összefüggésben van az előbbivel, és többször is éri a mindenkori ONK-t: eszerint a szervezeti keretek, elsősorban az időkeretek – 15-20 perc előadás és 5 perc diszkusszió – nem alkalmasak arra, hogy el lehessen mélyülni egy-egy kutatásban, vagy arra, hogy megfelelő szakmai-tudományos párbeszéd alakulhasson ki a jelenlévők között. Másképpen fogalmazva: az ONK intézménye kevésbé alkalmas az igazi tudományos műhelymunka implementációjára. Érthetőek és megfontolandóak ezen érvek, az ONK azonban szervezeti és történetileg a hazai neveléstudomány *reprezentatív* szakmai eseménye, ennél fogva itt kevésbé a „kutatás közben” elve érvényesül, inkább a tudományos műhelyek prezentálják eredményeiket a szakma előtt.

Hagyományosan az aktuális ONK-n kerül bemutatásra a korábbi évben tartott konferencia válogatott tanulmánykötete, az *Új kutatások a neveléstudományokban*. Így történt ez a 2024-es évben is. A tanulmányok érintik többek között a jövő iskolája, a

digitális tanulási terek és a felsőoktatás-kutatás témáit is. Itt talán érdemes megállni egy pillanatra, és a kötet címét tekintve általában a neveléstudomány egységéről, vagy épp töredezettségéről beszélni. Vajon „neveléstudomány”-ról, vagy inkább „neveléstudományokról” van ma már szó? Az egyik felfogás szerint a neveléstudomány egységes, és a töréspontok (vagy metszéspontok) a neveléstudományon belül jönnek létre. A másik felfogás azt mondja, hogy a neveléstudomány egységének kárpitja már korábban megbomlott, és az egyes neveléstudományi iskolák között olyan relevánsak a különbségek, hogy egységes neveléstudományról nem beszélhetünk, hanem csak neveléstudományokról. Mindegyik interpretáció mellett találhatunk érveket, ellenérveket, de talán az ONK azt mutatja, legalábbis szervezetszociológiai szempontból, hogy ugyan különböző neveléstudományi

iskolákról beszélhetünk, melyek között olykor erősebb, máskor gyengébb a kommunikáció, azonban mégiscsak egy szakmai-tudományos közösségnek vagyunk a részei.

Összességében a XXIV. ONK – és a korábbiak is –, legalábbis jelen sorok írója szerint, olyan *szimbolikus-reprezentatív* szakmai esemény, amelyre szükség van minden fentebb említett „rugalmatlansága” ellenére. A hazai neveléstudományi közösség egészen bizonyosan magányosabb volna a minden évben megszervezésre kerülő ONK-k nélkül. S talán szimbolikus jelentése lehet annak is, hogy a következő, huszonötödik, vagyis a negyedszázados jubileumot ünneplő ONK egy ONK-t alapító neveléstudós – a közöttünk sajnós már nem tevékenykedő Csapó Benő – tudományos székhelyén, Szegeden kerül majd megrendezésre.

„Almaarc”